

טהרה - האם הזרעה מלאכותית אוסרת את האישה לבעלה

לח. הזרעה מלאכותית לא אוסרת את האישה לבעלה⁶¹. הטעם: אף על פי שאנו אומרים שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם⁶², דהיינו שפתיחה של צוואר הרחם מעבר לגודל הרגיל שלו, גורמת בהכרח ליציאת דם מהרחם, הרי אם הפתיחה היא על ידי 'קנה דק שבדקים' אין חוששים ליציאת דם. לכן כאן, כשהצינורית המקובלת לטיפול היא דקה ביותר, אין האישה נאסרת.

לט. מצוי שלאחר הוצאת צינורית ההזרעה המלאכותית, נראית טיפת דם בראשה. גם אם יש דימום קל כזה עקב ההזרעה, יש סברה גדולה להקל מפני שסביר שדימום כזה נגרם כתוצאה משפשוף הצינורית בנרתיק או בצוואר הרחם, ודם כזה נחשב דם פצע ואינו אוסר. ההיתר הוא במקרה שבו האישה הייתה נקייה ולא היה דימום מהרחם קודם לכן, ואם עצם המגע בנרתיק ובצוואר הרחם גרם לשריטה או לשפשוף, יש סברה גדולה להקל. אמנם אם השפשוף או השריטה נגרמו בתוך צוואר הרחם או אפילו בתוך הרחם, נחלקו הפוסקים האם אפשר להחשיב את הדם כדם מכה, ולהקל, או שיש לחשוש שמלבד השריטה ברחם הייתה גם תגובה עצמית של הרחם בצורה של דימום, ואז הדם אוסר. הפוסקים המקלים גם בזה מצרפים את הסברה שזוכרת בגמרא ובפוסקים, שמקילים לאישה מהטעם של תולה במכתה⁶³, ולמסקנתם גם במקרה כזה יש להקל.

מ. אם הדימום רב יחסית, כגון שיש כמות כזאת שהאישה צריכה להשתמש בתחבושת גדולה, כיוון שפדית/מגינית לא מספיקה, צריך לשאול את הרופא מה הסבירות שהדם בא מהרחם, ואם דם בכמות גדולה כזאת בא מהרחם, קשה מאוד להקל. לעומת זאת, אם סביר לשער שהדימום נגרם מחמת השימוש במצבט רפואי (Kugelzange - Tenaculum), וכל שכן אם הרופא רואה שהדימום בא כתוצאה מפצע בנרתיק ולא מהרחם, יש בהחלט מקום להקל ולהתיר את האישה לבעלה.

ביוץ מוקדם - הזרעה מלאכותית לפני טבילה

רקע רפואי הובא לעיל, פרק לב - 'בדיקת ביוץ ומועדו', עמ' 124-125. במקרים של ביוץ מוקדם, מנסים בדרך כלל, לאחר את הביוץ כדי שיתרחש אחרי הטבילה. במקרים שלא הצליחו לאחר את הביוץ לאחר הטבילה על ידי טיפולים אחרים, והברירה היחידה היא הזרעה מלאכותית בשבעה נקיים, יש להתייחס לכמה שאלות הלכתיות נוספות: עצם הטיפול וההזרעה המלאכותית בזמן שהאישה עדיין בנידונה, וכן אופן נתינת הזרע שהוא בעייתי יותר מאשר כשהאישה טהורה, מכיוון שאין אפשרות לתת את הזרע על ידי יחסי אישות ושימוש ב'קונדום הלכתי'. דיון ראשוני הובא לעיל, פרק לב - 'בדיקת ביוץ ומועדו', בפסקה 'הזרעה מלאכותית לפני טבילה', עמ' 130.

61. שו"ת זקן אהרן, חלק ב, סימן צז. הרב שלמה זלמן אויערבאך, 'הזרעה מלאכותית', נועם א (תשי"ח), עמ' קנח, וכן בשו"ת מנחת שלמה תנינא (ב-ג), סימן קכד.

62. ראה לעיל בכרך הראשון, פרק כב - 'בדיקות רפואיות - מתי אוסרות', מעמ' 257 ואילך, ובאוצר המושגים, ערך פתיחת הקבר.

63. ראה באוצר המושגים, ערך תולה במכתה.

מותר ליקח מזרע הבעל ולעשות הזרעה מלאכותית באשתו גם בימי נידותה אם אי אפשר בזמן אחר, ואין בזה משום הוצאת זרע לבטלה.

הרב שלמה זלמן אויערבאך, 'הזרעה מלאכותית', נועם א, תשי"ח, עמ' קסה⁶⁴

מא. יש אוסרים לבצע הזרעה מלאכותית לפני טהרת האישה⁶⁵. טעמים: עזות הפנים והפגם בטבע המיוחסים לבן הנידה⁶⁶ אינם תלויים באיסור הביאה אלא בטומאת הנדה של האישה. ויש מתירים בשעת הדחק לבצע את הטיפול גם קודם טהרת האישה⁶⁷, טעמים – כיוון שאין ביאת איסור, הוולד כשר לגמרי⁶⁸. ויש שהתירו אם האישה תטבול לפני ההזרעה המלאכותית בתוך שבעה נקיים, כפי שיבואר להלן, הלכה מד.

מב. למעשה מורה ההוראה מתחשב בכמה גורמים כדי לשקול האם להתיר הזרעה מלאכותית לפני טבילה, או להמתין לחודש הבא. שיקולים לדוגמה שעשויים להתיר: בני זוג הנשואים זמן רב יחסית ללא ילדים; האישה בגיל מתקדם למדי; האישה קיבלה כבר טיפולים תרופתיים לצורך דחיית הביוץ, והם לא הצליחו; האישה קיבלה טיפול הורמונלי מסיבי לצורך ההזרעה המלאכותית ורצוי להימנע מטיפול חוזר עקב דחיית ההזרעה; האישה קיבלה במחזור הזה טיפול הורמונלי חשוב, שמגדיל את הסיכויים להצלחה בהזרעה מלאכותית; חשש סביר שגם בחודשים הבאים לא יוכלו לדחות את הביוץ; יש זרע קפוא שאפשר להשתמש בו להזרעה מלאכותית⁶⁹; מצבם הנפשי של בני הזוג בכלל והדחייה של ההזרעה המלאכותית הזאת בפרט. בהצטרף נתונים אלו ונתונים נוספים יחד, כולם או חלקם, תיתכן אפשרות להתיר הזרעה מלאכותית לפני טבילה.

64. וכן במנחת שלמה תנינא, חלק ב-ג, סימן קכד.

65. שו"ת מהרש"ם, חלק ג, סימן רסח. הרב קלמן כהנא, טהרת בת ישראל, מהדורה שמינית, תשל"ט, עמוד טז, אות ג - הוראה מהחזון איש. הרב חיים ליב זאקס, 'בעניין הפראה על ידי זריקת זרע', הפרדס, שנה לו, תשרי תשכ"ב, עמ' 23-24. הרב עובדיה הדאיה, 'הזרעה מלאכותית', נועם א (תשי"ח), עמ' קלה, הובא בשו"ת ישכיל עבדי, חלק ה, אבן העזר, סימן י. שו"ת הר צבי, אבן העזר, סימן ז (אך ראה מכתבו של ד"ר אלי ויצברד, מיום ז' בסיון תשכ"א [אסיא צה-צו, תשרי תשע"ה, עמ' 20], שהעיד על מקרה שבו התיר לו הרב צבי פסח פראנק לבצע הזרעה מלאכותית לפני טבילה במקרה של ביוץ מוקדם). שו"ת שבט הלוי, חלק ד, סימן צז; חלק ו, סימן רג, וכן שיעורי שבט הלוי, סיום הפתיחה. שו"ת חשב האפוד, חלק א, סימן קמ.

66. מסכת כלה, הלכה י (מובא בנדרים כ, ב, לפי גרסת חלק מהראשונים). כלה רבתי, פרק ב, הלכה א-ב. זוהר, פרשת מצורע, נה, א. ויקרא רבה, פרשה טו, סימן ה. שערי תשובה, שער ג, אות קכה. ביאור הגר"א, אבן העזר, סימן ד, ס"ק ל.

67. שו"ת זקן אהרן, חלק ב, סימן צז (אף על פי שכתב שמצד הסברה היה מקום לומר שהוולד פגום, אך כיוון שרבנו פרץ כתב שהוולד נפגם רק בביאת איסור, והביאו דבריו הבית חדש והטורי זהב, כפי שיובא להלן, מבטל דעתו מפני דעתם). שו"ת אגרות משה, אבן העזר, חלק ב, סימן יח. שו"ת יביע אומר, חלק ב, אבן העזר, סימן א, וחלק ח, אבן העזר, סימן כא. הרב שלמה זלמן אויערבאך, 'הזרעה מלאכותית', נועם א (תשי"ח), עמ' קנה, המצוטט כאן, וכן בשו"ת מנחת שלמה תנינא (ב-ג), סימן קכד. הרב ד"ר ישראל ברוך נס, 'זריקת זרע איש בתוך רחמי אישה', הפרדס, שנה לב, תשרי תשי"ח, עמ' 27 ואילך. רפואה, הלכה וכוונות התורה, עמ' 213, ב. הרב מרדכי אליהו, תשובה בעל פה לרב מנחם בורשטיין. וראה סיכום השיטות בשו"ת ציצ אליעזר, חלק ט, סימן נא, שער ד, פרק ו.

68. רבנו פרץ, מובא בהגהת סמ"ק ישן (כתב יד). דבריו הובאו בבית חדש, יורה דעה, סימן קצה, וכן בטורי זהב, שם, ס"ק ז. וראה פרופ' שמחה עמנואל, 'נוסחאות מכתב יד של תשובת רבנו פרץ מקורביל והשלכותיהן לדין הזרעה מלאכותית', המעיין, נא, ד, תמוז תשע"א, עמ' 31-38.

69. התייחסות לנתינת הזרע לפני טבילה תובא להלן.

מג. ככלל, אם הרופא ממליץ לבצע הזרעה מלאכותית כפולה, דהיינו, שתי הזרעות בהפרש של יום או יומיים, הדבר מותר מבחינה הלכתית, אף על פי שהזרעה מלאכותית כפולה מעלה את הסיכויים רק במעט. אך אם הרופא מבקש לבצע שתי הזרעות, אחת לפני הטבילה ואחת לאחריה, וגם בהזרעה שלאחר הטבילה יש סיכוי סביר להריון, יש להימנע מההזרעה המוקדמת לפני הטבילה⁷⁰.

ובזה צדקו דברי הגאון רש"ד כהנא ראב"ד דווארשא, וכעת בירושלים עיה"ק, שכתב שדעתו נוטה להתיר, באופן שהאשה תטבול קודם ימי ליבונה ... אחרי שפסקה ראייתה וטבלה ויש שבעה ימים מהתחלת הראיה עד הטבילה ... כיון דבאמת אין איסור הזרעה בזמן נדות, רק משום פגם שבטבע נדתה, וכל זה אין שייך רק אם היא נדה ממש, ולא מחמת חומרא שהחמירו על עצמן.

הרב יצחק יעקב וייס, שו"ת מנחת יצחק, חלק א, סימן נ

אין להחמיר ולהצריכה לטבול אחר שבעה ימים בלא ספירת שבעה נקיים, משום שיכול לבוא מזה קלקול להקל גם לשמש עם בעלה והוי חומרא דאתי לידי קולא, וגם שאין בזה שום צורך להחמיר.

הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, אבן העזר, חלק ב, סימן יח

מד. כשמבצעים הזרעה מלאכותית בתוך שבעה נקיים, כתבו חלק מהפוסקים, שכדי לנסות לצאת מדי איסור נדה מן התורה תטבול האשה ללא ברכה, כדין נדה דאורייתא; דהיינו, לאחר הפסקת הדימום הווסתי, לאחר שבעה ימים לפחות מתחילת וסתה, מבלי להתיר מגע גופני כלשהו עם בעלה, ויבצעו את ההזרעה לאחר טבילה זו כדי שהזרע יקלט אצל האשה בזמן שמדין תורה היא טהורה⁷¹. במצב כזה יש להבהיר היטב לבני הזוג את המשמעות ההלכתית של טבילה כזאת, דהיינו שטבילה כזאת לא מתירה שום מגע בין בני הזוג וכל שכן שלא מתירה ביאה, כדי למנוע תקלות. לעומת זאת יש פוסקים שהתנגדו לכך נחרצות, עקב תקלות שעלולות לקרות לזוגות שייכשלו וישמשו אחרי טבילה כזאת, כיוון שיחשבו בטעות שטבילה כזאת מתירה אותם⁷².

70. כיוון שביצוע שתי הזרעות רצופות נעשה רק כדי לנסות ולהגדיל במעט את הסיכויים להצלחת ההזרעה המלאכותית, וכיוון שפוסקים רבים אסרו הזרעה מלאכותית לפני טבילה, במקום שבו אפשר לנסות להשיג הריון מבלי להזדקק לכך, עדיף להסתפק בהזרעה מלאכותית אחת בלבד אחרי הטבילה, אלא אם כן יש זרע קפוא מלפני כן.

71. הרב ישראל זאב מינצברג, נועם א (תשי"ח), עמ' קכט. שו"ת מנחת יצחק, חלק א, סימן נ, אות ג-ד, גם בשם הרב ש"ד כהנא אב"ד ורשה, המצוטט כאן. הרב יהושע נויבירט בשם 'יש אומרים', הערה על פסק הרב שלמה זלמן אויערבאך, שלא הצריך טבילה כעבור שבעת ימי נדה, מובא במנחה לשלמה, ספר אסיא יב, עמ' 8, הלכה 2 (אסיא נט-ס, אייר תשנ"ז, עמ' 10). סיכום השיטות מובא בשו"ת ציץ אליעזר, חלק ט, סימן נא.

72. שו"ת אגרות משה, אבן העזר, חלק ב, סימן יח, המצוטט כאן. שו"ת יביע אומר, חלק ב, אבן העזר, סימן א; חלק ח, אבן העזר, סימן כא, ו. בשו"ת מעין אומר (חלק ז, סימן מוז) מובא שהרב עובדיה יוסף אמר שאפשר להזריק בשבעה נקיים ללא טבילה או שהאשה תטבול ללא ידיעת הבעל. הרב מרדכי אליהו אמר לרבני פוע"ה שאם מדובר בזוג שיבין הבנה חד משמעית שגם לאחר הטבילה אינם מותרים - וצריך מורה ההוראה לברר זאת - אז תטבול. וראה גם שו"ת רב פעלים, חלק ג, יורה דעה, סימן יב.

מה. למעשה, אם יש למורה ההוראה ספק, ולו הקטן ביותר, שמא בני הזוג לא יבינו את פרטי ההלכות ועלולה לצאת מכך תקלה, יש לקיים את ההזרעה המלאכותית ללא טבילה⁷³.

מו. כשמתירים הזרעה מלאכותית לפני טבילה, מתעוררת בעיית נתינת הזרע בכל חריפותה, מפני שאי אפשר לתת זרע על ידי 'קונדום הלכתי'. לכן לכתחילה יש להשתמש בזרע קפוא, שניתן בזמן שבני הזוג היו מותרים, אם ישנו. אם אין זרע קפוא, יש מי שאסר לתת זרע בידיים לצורך כך והתיר רק על ידי הרהור⁷⁴, ומדברי שאר הפוסקים שלא חילקו בכך, משמע שאפשר אפילו בידיים⁷⁵. במקרים כאלה עדיף להיעזר במרעד (ויברטור) או ב-PVS המסייע בהוצאת הזרע⁷⁶.

מז. אם הרופא מבקש לבצע הזרעה מלאכותית נוספת כדי להגדיל את הסיכויים, ושתי הפעמים הן לפני הטבילה, יש לבחור הזרעה אחת שהיא בעלת הסיכויים הגדולים ביותר ולבצע רק אותה, כדי להימנע מנתינת זרע נוספת בידיים⁷⁷.

מח. במקרה שבו התירו לבצע הזרעה מלאכותית לפני הטבילה, יש אומרים שמעיקר הדין צריך להוסיף עוד ארבעה ימים לספירת שבעת הימים הנקיים, שמא האישה פלטה שכבת זרע הסותרת את ספירת הימים הנקיים, ולהשלים שבעה נקיים כדין שימשה בטעות⁷⁸. הסבר: כשם שדימום מהרחם אצל האישה סותר את ספירת שבעת הימים הנקיים, כך

73. למעשה, מתברר מהניסיון במכון פוע"ה שטבילה מוקדמת עלולה להביא לידי תקלות חמורות. גם הרב ינון יונה (בפגישתו עם רבני פוע"ה, כ"ג באייר תש"ס) אמר שהוא עצמו נתקל במקרים שבהם בני זוג נכשלו ושימשו אחרי טבילה כזאת, ולכן אין להורות על טבילה לפני הזרעה מלאכותית בתוך שבעה נקיים. למעשה, אם בכל זאת טבילה כזאת חשובה מאוד לבני הזוג והם מבינים את כל המשמעויות שלה, יש לאפשר להם טבילה קודם ההזרעה המלאכותית, אך ההמלצה היא לקיים אותה באופן שיזכיר לבני הזוג שאינה טבילה רגילה ואינה מתירה אותם. לדוגמה, לטבול במקווה אחר, ללא ההכנות הרגילות, וכמובן ללא ברכה. לעומת זאת, בטבילה השנייה אחרי שבעה נקיים המתירה אותה לבעלה, תטבול בברכה.

74. שו"ת אגרות משה, שם.

75. בשו"ת זקן אהרן (שם) התיר במפורש לתת זרע בידיים לצורך הזרעה מלאכותית כשאין שום דרך אחרת. בשו"ת יביע אומר, מנחת שלמה, ומנחת יצחק (שם) לא חילקו בדרך הוצאת הזרע. וראה לעיל בפסקה 'נתינת הזרע – הדרכה מעשית', עמ' 304-305, וגם בפרק מ – 'בדיקת זרע', בפסקה 'שיטות לאיסוף זרע לצורך בדיקתו', מעמ' 204 ואילך, העוסק באופנים השונים של נתינת זרע לצורך בדיקתו.

76. מכשיר כזה מאפשר הוצאת זרע לא ישירה – בידיים – ויש בו צד של גרמא.

77. כמובן, אם יש זרע קפוא שאפשר להשתמש בו, אין הבדל בין ביצוע הזרעה מלאכותית אחת לפני טבילה לבין ביצוע שתי הזרעות.

78. שו"ת שבט הלוי, חלק ט, סימן קפ"ג, וחלק י"א, סימן רח. הרב יוסף שלום אלישיב, דבריו הובאו בספר לבושי עז, סימן קצ"ז, סעיף י"א, ס"ק א, וכן אמר הרב מורגנשטרן לרב עזריאל אויערבאך, דבריו הובאו בנשמת אברהם, חלק ה, עמ' קט, וראה עוד בהערה 80. הרב יהושע נויבירט, דבריו הובאו בנשמת אברהם, יורה דעה, סימן קצ"ז, עמ' רל, וכתב שם שאפשר להוסיף ארבעה ימים בלבד ואין צורך בחמישה ימים (ראה שפתי כהן, יורה דעה, סימן קצ"ז, ס"ק כג); וראה עוד בהערה 80. הרב אביגדור נבנצל בפגישתו עם רבני פוע"ה, כ"ד בתמוז תשס"א. ולשיטתו אפילו אם האישה הייתה אמורה לטבול למחרת ההזרעה המלאכותית, והיו אמורים למסור זרע שוב, ואז אפשר היה לעשות זאת על ידי 'קונדום הלכתי', וכעת בגלל ההמתנה שלאחר ההזרעה המלאכותית הטבילה תידחה, ויצטרכו למסור שוב זרע בידיים, בכל זאת צריך המתנה, מפני שעדיף לתת זרע בידיים מאשר להיכנס לחשש ספק איסור כרת.

גם מצב שבו האישה פולטת מרחמה את הזרע של בעלה מעכב את ספירת שבעת הימים הנקיים. לכן אישה יכולה לבצע הפסק טהרה רק לאחר שיעברו ארבעה או חמישה ימים מאז שנאסרה לבעלה, גם אם הדימום היה קצר יותר⁷⁹. בהזרעה מלאכותית ייתכן מצב שבו חלק מן הזרע שהוזרק לחלל הרחם ייפלט לנרתיק ויעכב את ספירת שבעת הימים הנקיים. לכן, לפי הדעות הנ"ל, מוסיפים על ספירת שבעת הימים הנקיים ארבעה ימים נוספים. ויש שלא הצריכו תוספת זו כיוון שגזרו רק בביאה ולא בהזרעה מלאכותית שאינה כדרך כל הארץ ואינה שכיחה, ובמקרה שאינו שכיח לא גזרו. אפשר לומר טעם נוסף, שדין טומאת קרי הוא רק כשיוצא מגוף האדם, מהאיש או מהאישה, אך לא מצינו שאם אישה נגעה בקרי הרי הדבר סותר שבעה נקיים, וממילא הוא הדין אם הוזרק לתוכה. למעשה, במקום צורך, אפשר להקל כדעה זו⁸⁰.

מט. יש שהורו שבמקרה כזה אפשר להסתפק בשטיפה פנימית יסודית, כמו שנזכר בשלחן ערוך⁸¹, כדי למנוע מצב של פולטת שכבת זרע בתוך שבעה נקיים וכדי להימנע מהארכת שבעה נקיים⁸².

הזרעה מלאכותית בזמן פרישה סמוך לווסת

ככלל, מצב כזה לא אמור להתרחש כלל כיוון שמועד הביוץ חל בדרך כלל כ-12-16 יום קודם הווסת הבאה, והזרעה מלאכותית מתרחשת תמיד בזמן הביוץ או סמוך לפניו. על כן, אם מגיע מצב כזה יש לברר היטב האם באמת יש צורך בפרישה.

נ. אישה שנוטלת טיפול תרופתי הגורם לביוץ וכתוצאה מכך מועד הביוץ חל בעונה שהייתה אמורה לפרוש בה, ולכן מועד ההזרעה המלאכותית יוצא ביום הפרישה, מותר לבצע את ההזרעה בזמן זה⁸³.

נא. במצב שבו מועד ההזרעה המלאכותית חל בעונת הפרישה, מותר לקיים יחסי אישות עם 'קונדום הלכתי' לצורך איסוף הזרע, אף על פי שבמצב רגיל – ללא טיפול תרופתי,

79. פירוש והרחבה הובאו לעיל בכרך הראשון, פרק יב – 'הפסק טהרה ובדיקות שבעה נקיים', בפסקה 'המתנה של ארבעה או חמישה ימים לפני שבעה נקיים', עמ' 129-132.

80. משנת יעקב, הלכות איסורי ביאה, פרק ו, טז, ס"ק ה. הרב עובדיה יוסף, מכתב לד"ר יעקב רבינוזון מיום י"ז בתמוז תשע"א (הובא במאמרו של ד"ר יעקב רבינוזון, 'האם דין פולטת שכבת זרע שסותרת מנייה קיים גם בהזרעה תוך רחמית (IUI) שמבוצעת בשבעה נקיים', אסיא צה-צו, תשרי תשע"ה, עמ' 141; וכן בנשמת אברהם, שם, עמ' קיא); וכן בשו"ת מעין אומר, חלק ז, הלכות נדה, סימן עג. הרב שלמה זלמן אויערבאך, דבריו הובאו בלבושי עז, שם. גם הרב מרדכי אליהו הסכים שבמקום צורך אפשר להקל בלא המתנה כיוון שאין כאן דין רגיל של פולטת שכבת זרע כיוון שהזרע מוזרק בעומק הרחם ולא כדרך כל הארץ. בספר אורות הטהרה (פרק יא, טו, ובהערה ג) הביא שהרב יהושע נויבירט כתב לו (שבט תשנ"ז) שהרב יוסף שלום אלישיב פסק שאין דין פולטת שכבת זרע בהזרעה מלאכותית אלא רק בביאה, וראה לעיל הערה 78. פירוט והרחבה מובאים גם במאמרו הנ"ל של ד"ר יעקב רבינוזון, אסיא, שם, עמ' 135-143.

81. יורה דעה, סימן קצו, ג. וראה לעיל בכרך הראשון, פרק יב – 'הפסק טהרה ובדיקות שבעה נקיים', הלכה ז, עמ' 132.

82. הרב יעקב אריאל בפגישתו עם רבני פוע"ה, י"ז בכסלו תשס"ב. גם הרב דוב ליאור (בפגישתו עם רבני פוע"ה, ה' באב תשס"ב) הורה שבשעת הדחק אפשר לסמוך על שטיפה כזאת. ואף על פי שיש דעות שאין אנו בקיאים בצורת השטיפה המועילה, כאן הסתמכו בעיקר על הדעה שבהזרעה מלאכותית לא גזרו משום פולטת שכבת זרע.

83. שו"ת אשל אברהם (ניימרק), פירות גינוסר, סימן ו. שו"ת ציץ אליעזר, חלק ט, סימן נא, שער ד, פרק ו.

הזרעה מלאכותית (IUI - Intrauterine Insemination) | מח

היו בני הזוג אמורים לפרוש ביום כזה⁸⁴. הטעמים לכך: התרופות והזריקות משנות את זמן הווסת הצפוי⁸⁵. אפשר להקל כמו שמקלים ביוצא לדרך, שעקב הצורך הגדול הקלו חכמים והתירו לשמש אפילו בעונת פרישה, כך הקלו גם כאן מפני צורך גדול⁸⁶.

התייחסות נוספת לעונת פרישה במקרים שהאישה השתמשה בתרופות המשפיעות על מועד הבייץ הובאה לעיל, פרק מה - 'טיפול תרופתי לאי פוריות', עמ' 269-270.

בעל רופא

נב. אם הבעל הוא רופא, ויודע לבצע את ההזרעה המלאכותית כראוי, עדיף שיזריק את זרעו באשתו בעצמו, ולא על ידי רופאים אחרים, ובתנאי שהאישה טהורה לבעלה⁸⁷.

הזרעה מלאכותית בשבת וביום טוב⁸⁸

נג. אישה שצריכה לקחת תרופות לקראת הזרעה מלאכותית במשך כמה ימים בריציפות יכולה לקחתן גם בשבת וביום טוב. מותר לה גם לקבל זריקות לצורך כך, כפי שהובא לעיל, פרק מה - 'טיפול תרופתי לאי פוריות', עמ' 271-275.

נד. אם מועד ההזרעה המלאכותית חל בשבת או ביום טוב, עלולות להתעורר בעיות הלכתיות חמורות של איסור מלאכות, כגון: הדלקת מערכות, בורר, כתיבה. לכן, ככלל, אסור לבצע טיפולי הזרעה מלאכותית בשבת וביום טוב.

נה. תכנון מראש של ההזרעה המלאכותית לימות החול עשוי למנוע שאלות הלכתיות חמורות. לכן יש לעשות כל מאמץ מראש ולתכנן בקפידה את ההזרעה המלאכותית כדי שתצא ביום חול.

84. הרב אברהם יצחק הלוי כלאב, הרב אליהו בנימין מאדאר (והסכים עמו הרב מאיר ניסים מאדאר) והרב נחום אליעזר רבינוביץ, תשובות לשאלת הרב אריה כץ מיום ד' בניסן תשע"ה, שו"ת פוע"ה, חלק ג - פתרונות יישומיים בטהרת המשפחה, עמ' 176-180. כך הורה גם הרב מרדכי אליהו בפגישתו עם רבני פוע"ה, כ' בכסלו תשס"ב. אך לשיטתו, אם יש לה שעה קבועה לווסת, שאז הפרישה בשעת הווסת היא מן התורה - אסורים לשמש בשעה זו. הרב זלמן נחמיה גולדברג (בפגישתו עם רבני פוע"ה, ט"ז באייר תשס"ג) התיר בתנאי שתבדוק את עצמה לפני כן, על פי שיטת שולחן ערוך הרב - בעל התניא, שבדיקה בתחילת עונה בינונית מספיקה כדי להתיר את האישה. הרב מרדכי גרוס (בתשובה בעל פה לרב אריה כץ ולרב ליאור שגב, ח' בסיון תשע"ה, הובאה בשו"ת פוע"ה, שם, עמ' 181) הורה להקל בכך בווסת החודש ובווסת ההפלה, ולהחמיר בעונה בינונית ובווסת קבוע. והוסיף שאם מדובר בזוג הנמצא כבר זמן רב בטיפולי פוריות, יש מקום לדון להקל אף בעונות אלו.

85. הרב אברהם יצחק הלוי כלאב, הרב אליהו בנימין מאדאר והרב נחום אליעזר רבינוביץ, בתשובתם הנ"ל. הרב זלמן נחמיה גולדברג, בפגישה הנ"ל.

86. הרב מרדכי אליהו בפגישה הנ"ל, וראה שו"ת אשל אברהם, שם, ושו"ת ציץ אליעזר, שם. דיון כעין זה הובא לעיל בכרך הראשון (פרק ז - ביאת מצווה וראשית חיי הנישואין, עמ' 85, הלכה יג) על ליל כלולות שחל בזמן פרישה סמוך לווסת, וכן שם (פרק טו - פרישה סמוך לווסת, עמ' 177, הלכה ו) על ליל טבילה שחל בזמן פרישה סמוך לווסת.

87. שו"ת אגרות משה, יורה דעה, חלק ג, סימן נד, סוף אות א.

88. רקע הלכתי רפואי מובא בשו"ת פוע"ה - פוריות, יוחסין וגנטיקה, עמ' 88-91.